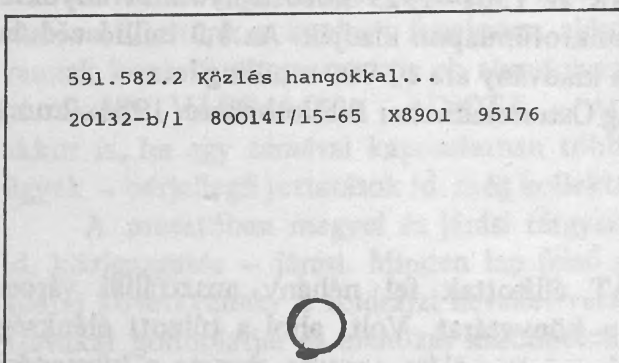

JAVASLAT EGY ÚJFAJTA KATALÓGUSRA. – Amióta a könyvtárak gyűjtőkörébe tartoznak az új típusú dokumentumok, gondot jelent feltárásuk. A gyakorlat az volt, hogy a feltárandó információ tömeget a különböző intézmények saját igényeik szerint „megszűrték” –, még a Pethes Iván által javasolt feltárás (A fonotéka. Bp. NPI, 1970. 78 p.) is meghaladta a kapacitásukat. Állandóan visszatérő témává vált: országos központi feldolgozásra és gépesítésre lenne szükség. Azonban mind a mai napig nem alakult ki egységes rendszer, mindenütt gondot jelent a „nem hagyományos” dokumentumok feltárása. Ez késztetett bennünket már 1976-ban egy *sajátos megoldás* kialakítására. Alapelvünk egy ún. komplex katalógusrendszer megteremtése volt, amelyben *egyszerre lehet több követelménynek eleget tenni*: központi feldolgozás – helyi önállóság, gépesítés – hagyományos cédulakatalógus, változó mélységű feltárás és keresési igény; – amelyben modern eszközökkel és „kisipari” módszerekkel egyaránt lehet boldogulni.

Ebben a *tartalmilag összetartozó dokumentumféléseket*, illetve a tartalmi csoportokat *egyetlen* katalóguscédulán (nevezzük csoportos kartonnak) lehet feltárni. A cédula felső részén helyezkednek el a csoportképző ismérvek (betűrend, szak), míg a többi részén azon hely(rajzi)számok, amelyek a dokumentumok raktári helyét jelzik. A több összetevőből összeálló kódszám csoportos helyszámok első része a dokumentum típusra utal (könyv, hanglez, videoszalag stb.) –, az így szerkesztett cédulákból állna össze a katalógus.

Az előírt katalógusfélések és mélységek keretein belül (és túl!) teljesen *önállóan* alkalmazhatná e módszert bármely könyvtár. Ajánlatos e célra deskriptorjegyzék készítése. A katalóguslapok formai elrendezése tetszőleges. A helyszámok elhelyezhetők pl. oszlopokban a primerítés szerint, a dokumentum típusa szerint, a részletező szakszám szerint stb. vízszintes, függőleges, vagy mindkét irányú elrendezésben. Cédulánként öt-tíz dokumentum jól áttekinthető jelzetezésére van mód, amelyből a használó már meglehetősen sok információt kap. Ime, egy így szerkesztett cédula:

tő kétlépcsős keresésnek is.)

A katalóguscédulák jó része (ma már) központilag készül. Ezek alkalmasak lennének arra, hogy a belőlük készült *alapkatalóguson* történjék meg a kijelölés (milyen információt milyen mélységig tárunk fel a katalógus többi részében). Ha a központi feldolgozást az összes dokumentum típusra vonatkozóan egységes, valódi teljességre törekvő

A hangzó, képi (film) stb. dokumentumokkal kapcsolatban egyszerre többirányú információ igénye merül fel, pl. ha a kiválasztott zeneművet egy bizonyos előadó interpretációjában óhajtják meghallgatni. Ez esetben mindkét lapot (mű és előadó) meg kell tekinteni, és az azonos helyszám (hiánya) adja meg a választ. Így gyakorlatilag minden tájékoztatói igényt kielégít e módszer. (Nevezhe-

„totális” címfelvétellel végeznénk, minden könyvtár számára hasznosítható, a helyi igények szerint alkalmazható rendszerhez jutnánk, amelynél a *központilag feltárt információval* készült alapcédulák tartalmát már valóban csak a speciális helyi igények (helytörténet stb.) alapján kellene bővíteni, és helyileg (nem központilag) „szűrni”. A cédulákat akár perforált füzetként is ki lehetne adni. Ez a rekatalogizálást megtakarítaná.

A helyi integrált katalógusok egymástól eltérnének, közvetlen forrásuk és szerkesztési elveik alapján azonban egy egységes hálózatot képeznének. A teljes feltárás és egység mellett lehetőség van rá, hogy csak egyes részleteit alkalmazzák, helyileg is bevezessék, gépi kapcsolatot teremtsenek (egyedi fogalmakkal operál), s a bibliográfiai leírások változásai befolyásolják („kiemeli” az adatot az alapcéduláról) stb.

Most, amikor a különböző típusú dokumentumok jelentősége egyre nő, égetővé válik „beépítésük” a könyvtárak feltáró rendszerébe. Elképzelésünket többször kifejtettük. Kísérletre nem került sor.

Jó lenne, ha valahol kipróbálnák...

ZENGŐ GÁBOR és ZENGŐ GÁBORNÉ

A 70-es évek közepén vezették be az egységes európai árucikk-számozási kódrendszert (Europäische Artikel Nummerierung – EAN), amely mind a pénztárosok munkáját, mind a készletnyilvántartást megkönnyíti. Alkalmazása akkor igazán gazdaságos, ha az áruk legalább 70%-a e kódjelzéssel kerül forgalomba. Nagy-Britanniában hamarosan eléri ezt az arányt. Jelenleg 20 üzlethálózatban olvassák le EAN-érzékelőkkel (scanner) az árakat.

Az EAN-szervezet angliai csoportja a kódrendszert adaptálta könyvek, periodikumok jelölésére is az ISBN és az EAN ötvözésével. Az így kapott kód 13 vonalvariációból áll. Az első három a származási országról tájékoztat; a következő kilenc a kiadvány szerzői, cím szerinti azonosító jele a könyvkereskedelem és a könyvtárak számára; az utolsó vonal ellenőrző kódként szolgál. A kiadvány árának, egyéb jellemzőinek jelölésére külön kódmező alkalmazható.

Az angol javaslat szerint a kódjeleket folyóiratoknál a címlap bal felső sarkába, könyveknél a védőborító hátoldalának jobb felső sarkába kell nyomtatni, vagy öntapadós címkén felragasztani. Várható, hogy a kódrendszert a legtöbb európai ország átveszi és a kiadványok forgalmazásában alkalmazza majd.

(A Világgazdaság 1981. július 29-i száma nyomán.)